

ONTWIKKELCENTRUM AANPAK SCHULDEN

Naar een effectieve behandelrichtlijn
Onderdeel van het project Groeifonds betere conflictoplossing

Ontwikkelcentrum aanpak schulden

Naar een effectieve behandelrichtlijn

Januari 2022

Prof dr Nadja Jungmann
Dr Tamara Madern
Dr Rosanne Oomkens

Kenniscentrum Sociale Innovatie

Bezoekadres:
Padualaan 101
3584 CH Utrecht

Postadres:
Postbus 85397
3508 AJ Utrecht

Telefoon: 088 – 481 92 22
E-mail: ksi@hu.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Samenvatting	5
2 Doel, opzet en beoogd resultaat ontwikkelcentrum	5
3 Beschrijving van de omvang en aard van de problematiek	5
3.1 Schuldenproblematiek is in essentie een conflict	5
3.2 Ruim 600.000 huishoudens hebben problematische schulden	6
4 Aanpak van het ontwikkelcentrum	7
Stap 1 Samenbrengen coalitie van betrokken partijen	7
Stap 2 Inrichten gebruikerspanels schuldenaren en schuldeisers	7
Stap 3 Verzamelen benodigde kennis en overzicht initiatieven	7
Stap 4 Ontwikkelen behandelrichtlijn	8
Stap 5 Formuleren standaarduitkomsten	8
Stap 6 Ontwikkelen meetmethodiek	8
Stap 7 Ontwikkelen implementatieplan voor grootste onzekerheden	8
5 Knelpunten in de huidige conflict oplossende route	8
5.1 Schuldenproblematiek ontstaat door tal van oorzaken	10
5.2 Situaties worden problematisch doordat schuldbedragen te snel oplopen	10
5.3 Een grote groep huishoudens ontvangt geen hulp	11
5.4 Bij een aanmelding schuldhelp duurt het te lang voordat er perspectief is	12
5.5 Er leeft een breed besef dat verbeteringen noodzakelijk zijn	12
5.6 Het ontwikkeltraject start met deugdelijke beleidsanalyses	13
6 Aanpak schulden bevordert economische groei	13
6.1 Ontbreken oplossing leidt tot afschrijvingen en nieuwe vorderingen	13
6.2 Ontbreken oplossing trekt wissel op arbeidsproductiviteit	14
6.3 Ontbreken oplossing leidt tot hoge maatschappelijke kosten	14
7 Leiding en deelnemers ontwikkelcentrum	16
7.1 Het lectoraat Schulden en Incasso heeft een lange staat van dienst	16
7.2 Het lectoraat Schulden en Incasso werkt intensief samen met anderen	16

Ruim 600.000 huishoudens hebben
geregistreerde problematische schulden.

Nog geen 2 op de 6 huishoudens uit
deze groep is in beeld bij hulpverlening.
(CBS, 2020)

1 Samenvatting

Nog invoegen

2 Doel, opzet en beoogd resultaat ontwikkelcentrum

Als onderdeel van de Groeifonds aanvraag 'Betere conflictoplossing' wil Hogeschool Utrecht samen met partners zoals de Hogeschool van Amsterdam, de Universiteit Leiden en mogelijk partners zoals Movisie een ontwikkelcentrum aanpak schulden inrichten.

Het doel van het onderzoekscentrum is om een effectieve behandelrichtlijn te ontwerpen. Daartoe wordt in kaart gebracht wat er aan kennis beschikbaar is over wat werkt bij de aanpak van (problematische) schulden, worden hiaten in kennis zoveel mogelijk ingevuld, worden lopende (beleids- en wetgevings)programma's, pilots en andere initiatieven in beeld gebracht en aan elkaar gerelateerd. Daarbij worden ook de belangen van de verschillende stakeholders in kaart gebracht. Voorgaande wordt gebruikt als basis om stakeholders uit te nodigen in een iteratief ontwikkelproces waarin een nieuwe route van schuldafdoeing wordt ingericht die effectiever is omdat deze is geworteld in evidence based kennis en meer kans van slagen heeft in de implementatie omdat deze is ontwikkeld door de stakeholders en niet voor hen.

De opzet van het ontwikkelcentrum is dat zij de Hub vormt waar alle bestaande kennis wordt verzameld, waar een kennisprogramma wordt opgezet om hiaten te vullen en waar stakeholders elkaar ontmoeten om in gelijkwaardigheid en met besef van belangen te komen tot een route waarin schuldenproblematiek veel sneller en efficiënter wordt opgelost. Een snellere en efficiëntere aanpak komt economische groei ten goede omdat het voortduren van schuldenproblematiek onder meer leidt tot onnodige afschrijvingen, het ontstaan van nieuwe betalingsachterstanden en direct doorwerkt in verminderde arbeidsproductiviteit, langduriger gebruik van uitkeringen en een hoger zorggebruik door de burgers die ermee worstelen.

Het beoogd resultaat van het ontwikkelcentrum is het opleveren van een effectieve en efficiënte behandelrichtlijn die is geworteld in wetenschappelijke kennis over wat werkt en rust op betrokken stakeholders die zich willen inzetten om de behandelrichtlijn te implementeren.

3 Beschrijving van de omvang en aard van de problematiek

De schuldenproblematiek in Nederland is groot en de afdoening zeer onder de maat. Ruim 600.000 huishoudens worstelen met geregistreerde problematische schulden. Algemeen wordt verwacht dat in samenhang met de hoge inflatie de schuldenproblematiek verder gaat toenemen¹. Schuldenproblematiek is een taai en hardnekkig probleem. Slechts één op de zes huishoudens is in beeld bij hulpverlening². Voor ruim de helft van de huishoudens die op 1 januari 2018 in problematische schulden verkeerden, geldt dat ze op 1 januari 2015 ook al in die positie zaten.

3.1 Schuldenproblematiek is in essentie een conflict

De aanpak van schuldenproblematiek vraagt om conflictoplossing. Al hoewel schuldenaren doorgaans niet betwisten dat zij een verplichting hebben die zij niet nakomen, vormen onbetaalde rekeningen bij problematische schulden wel belangentegenstellingen die schuldenaren en schuldeisers niet eenvoudig oplossen. Schuldeisers willen doorgaans best voorzien in een betalingsregeling maar houden daarbij vaak geen tot weinig rekening met de betaalcapaciteit van de betrokken schuldenaren³. Schuldenaren realiseren zich vaak best dat zij een betalingsverplichting hebben maar reageren lang niet altijd op verzoeken van schuldeisers om inzage te geven in hun situatie. Ze zijn ook niet altijd bereid om een maximale inspanning te leveren. Bij gebrek aan transparantie van vermogen nemen schuldeisers, incassobureaus en gerechtsdeurwaarders nogal eens

¹ <https://www.abnamro.com/research/nl/onze-research/schuldenproblematiek-duikt-weer-op>

² CBS (2020) Schuldenproblematiek in beeld. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden 2015-2018. Den Haag: CBS

³ Jungmann e.a. (2020) Betalingsregelingen. Bevorderen van haalbare betalingsregelingen bij private schuldeisers. Utrecht/Zoetermeer: Hogeschool Utrecht/Losr/Panteia

kostenverhogende maatregelen bij schuldenaren die feitelijk geen betaalcapaciteit hebben. Mede door de inrichting van het incassosysteem kunnen vorderingen van een beperkte omvang snel oplopen tot niet meer door huishoudens zelfstandig op te lossen schuldenproblematiek.

In de volgende twee paragrafen is uitgewerkt hoe groot de problematiek is en welke knelpunten er zijn in de huidige conflict oplossende route.

3.2 Ruim 600.000 huishoudens hebben problematische schulden

Ruim een derde van alle huishoudens heeft moeite om rond te komen⁴. Hoge vaste lasten en andere noodzakelijke uitgaven worden hiervoor als belangrijkste reden opgegeven. Een groot deel van deze groep heeft het afgelopen jaar wel eens een rekening te laat betaald. Om de achterstand op te lossen treffen zij vaak een betalingsregeling of ze lenen geld bij vrienden. Bij krap tien procent van de huishoudens is er sprake van een problematische schuldsituatie⁵. Deze groep omvat ruim 600.000 huishoudens. Bij een problematische schuldsituatie is de schuldenlast vaak zo groot en complex dat schuldenaren deze niet zonder (professionele) hulp kunnen oplossen.

De schuldenproblematiek is niet gelijk verdeeld over Nederland. Zo is de problematiek het grootst in Rotterdam waar 15 à 16 procent van de huishoudens geregistreerde problematische schulden heeft. Ook rondom Lelystad en in Oost-Groningen is sprake van grote problematiek. Bij 20 à 30 procent van de huishoudens met geregistreerde problematische schulden is het inkomen afkomstig uit een eigen bedrijf of ZZP-betrekking.

Van de ruim 600.000 huishoudens die in aanmerking komen voor schuldhelpverlening doen er jaarlijks krap 100.000 een beroep op schuldhelpverlening. Gemiddeld vragen particulieren (dus niet zijnde ondernemers) hulp voor een schuldbedrag rond de 37.000 euro. Een groot deel van dit bedrag bestaat uit incassokosten en andere verhogende kosten. De meest voorkomende schuldeisers zijn de Belastingdienst en de zorgverzekeraars⁶.

In 2021 werden er ruim 20.000⁷ schuldregelingen getroffen met uitzicht op een schone lei. In termen van conflictoplossing werd dus slechts krap vier procent van de huishoudens met een schuldregeling aan perspectief geholpen. Om sneller in contact te komen met huishoudens met grote geldproblemen hebben gemeenten sinds 1 januari 2021 de wettelijke plicht om burgers op te zoeken met een achterstand op huur, energie, zorg of water. De Divosa benchmark die recent is uitgekomen laat zien dat slechts 4 procent van deze groep die door gemeenten pro-actief wordt opgezocht om hulp aan te bieden daar daadwerkelijk op instapt⁸. Kortom, een schuldenaren, schuldeisers en alle andere betrokkenen zijn verstrengeld in conflicten die vaak jaren voortslepen.

4 Aanpak van het ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum faciliteert het proces dat stakeholders nodig hebben om tot effectievere conflictoplossing te komen. In dat licht zal zij de betrokken partijen bijeenbrengen en het proces faciliteren hen ondersteunt om tot een gedeelde en gedragen behandelrichtlijn te komen. In termen van concrete stappen zal het ontwikkelcentrum voorzien in een iteratief proces waarin de stappen worden gezet zoals weergegeven in figuur 1. De stappen worden deels volgtijdelijk en deels gelijktijdig uitgevoerd. De coalitie en gebruikerspanels zijn gedurende het hele proces sturend betrokken.

⁴ Groen, Van horssen & Veerman (2022) Rondkomen en betalingsproblemen. Ervaringen van Nederlandse huishoudens in onzekere tijden. Utrecht: Nibud

⁵ CBS (2020) Schuldenproblematiek in beeld. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden 2015-2018. Den Haag: CBS

⁶ <https://jaarverslag.nvvk.nl/2021/cijfers>

⁷ NVVK-leden troffen 17.408 schuldregelingen. De rechterlijke macht liet 2.999 natuurlijke personen toe tot een wettelijke schuldsanering. Het is niet bekend voor hoeveel schuldenaren beschermingsbewindvoerders een schuldregeling troffen.

⁸ <https://www.divosa.nl/nieuws/380-duizend-signalen-van-betalingsachterstanden-vaste-lasten-8-duizend-inwoners-accepteerden>

Figuur 1: stappen die het ontwikkelcentrum zal faciliteren en deels uitvoeren

Stap 1 Samenbrengen coalitie van betrokken partijen

Er wordt een coalitie geformeerd waarin zitting hebben de uitvoerende partijen. In deze coalitie zullen schuldenaren en een diversiteit aan schuldeisers nadrukkelijk vertegenwoordigd zijn. Partijen die in ieder geval aan tafel worden uitgenodigd zijn: rechterlijke macht, orde advocaten, koninklijke beroepsgroep van gerechtsdeurwaarders, branchevereniging schuldhulpverlening, landelijk overleg sociaal raadslieden, ministeries SZW, VenJ en Binnenlandse zaken, VNG, Divosa, Sociaal Werk Nederland, Nibud, Bureau Wsnp, NVI, organisaties van beschermingsbewindvoerders, Nederlands verbond van creditmanagers. Voor al deze partijen geldt dat het Kenniscentrum voor Sociale Innovatie waar het ontwikkelcentrum wordt geplaatst warme contacten met hen heeft. De coalitie is betrokken in alle stappen in het proces.

Stap 2 Inrichten gebruikerspanels schuldenaren en schuldeisers

Het doel van het ontwikkelcentrum is het aantal langlopende conflicten rondom niet betaalde rekeningen met tachtig procent terug te brengen. Bij schuldenproblematiek betreft het conflict de onbetaalde rekening waar schuldenaren en schuldeisers bij betrokken zijn. Door gebruikerspanels in te richten waar beide partijen stevig in zijn vertegenwoordigd kan worden voorzien in een ontwikkelproces dat rekening houdt met en recht doet aan de wederzijdse belangen. De panels zijn betrokken in alle stappen in het proces.

Stap 3 Verzamelen benodigde kennis en overzicht initiatieven

Om te komen tot een effectieve behandelrichtlijn zal het ontwikkelcentrum

- 1 in kaart brengen welke kennis er momenteel is over de aanpak van schulden en de effectiviteit daarvan
- 2 Formuleren welke hiaten er zijn en in overleg met de coalitie en het gebruikersspanel bepalen welke witte vlekken op welke wijze gevuld gaan worden

Stap 4 Ontwikkelen behandelrichtlijn

In nauwe samenwerking met de coalitie en andere kennispartijen zal het ontwikkelcentrum een behandelrichtlijn opstellen die realistisch en betaalbaar is in implementatie, die rust op wetenschappelijke kennis over de aard van het probleem en wat werkt bij de aanpak daarvan en die kan rekenen op draagvlak bij de uitvoerende partijen.

Stap 5 Formuleren standaarduitkomsten

De ontwikkelrichtlijn bevat de beschrijving van de aanpak. Separaat maar vanzelfsprekend in complete samenhang daarmee wordt uitgewerkt wat de beoogde uitkomsten zijn van de nieuwe aanpak.

Stap 6 Ontwikkelen meetmethodiek

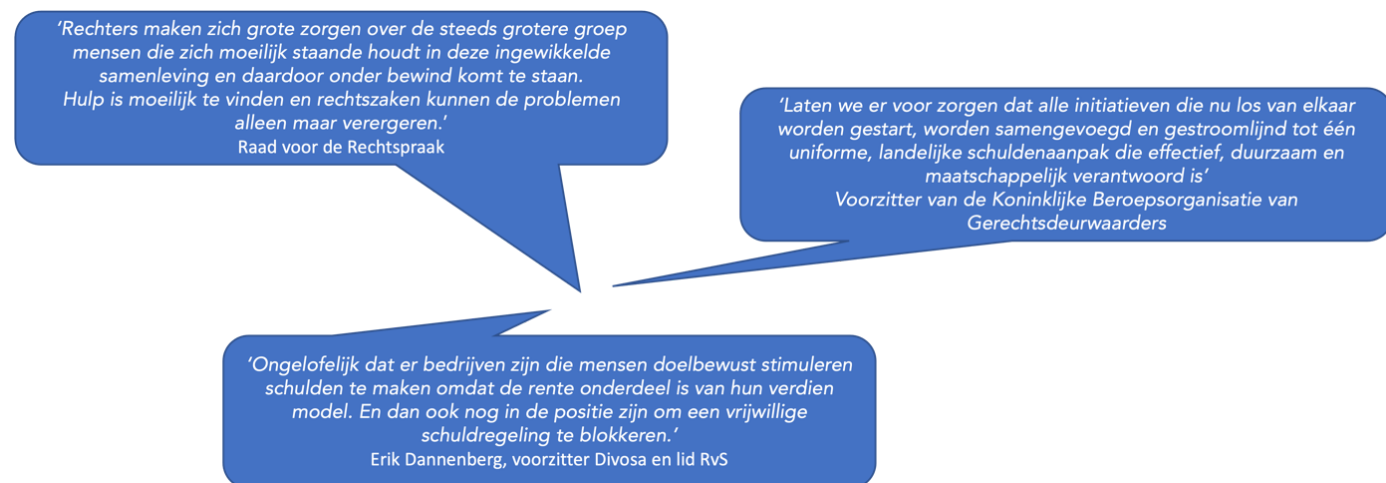
Effectiviteit en efficiency in kaart brengen vraagt een meetmethodiek. In dat licht ontwikkelt het ontwikkelcentrum met de betrokken stakeholders een meetmethodiek waarmee in alle stappen van de schuldenroute inzichtelijk wordt gemaakt wat er gebeurt, en wat de aanpassingen (gaan) opleveren.

Stap 7 Ontwikkelen implementatieplan voor grootste onzekerheden

Effectieve implementatie vraagt niet alleen om draagvlak voor een betaalbaar en praktisch uit te voeren behandelrichtlijn waar draagvlak voor is. Zelfs als al deze voorwaarden zijn ingevuld is het van belang in kaart te brengen welke onzekerheden er zijn voor effectieve invoering en daar antwoorden of alternatieven op te bedenken. Door daar actief in te voorzien wordt voorkomen dat mooie plannen met draagvlak geen realiteit worden.

5 Knelpunten in de huidige conflict oplossende route

De aanpak van de schuldenproblematiek kent een reeks knelpunten. De uitvoering van de aanpak legt een zwaar beslag op de uitvoering in zowel het juridische als sociale domein. In het juridische domein legt schuldenproblematiek beslag op rechters, gerechtsdeurwaarders, Wsnp-bewindvoerders, advocaten en beschermingsbewindvoerders. Zo betekenen gerechtsdeurwaarders ongeveer 1,5 miljoen exploten per jaar, stonden er eind 2021 ruim 270.000 meerderjarigen onder beschermingsbewind en liepen er bij de rechtbanken 11.000 wettelijke schuldsaneringen⁹. In het sociale domein belemmert schuldenproblematiek de voortgang van onder meer trajecten re-integratie bij werkloosheid of bij reclassering. Ook professionals die werken in de jeugdhulpverlening, maatschappelijke opvang of verslavingszorg ervaren dat aanhoudende schuldenproblematiek de voortgang in trajecten hindert. Een gemeenschappelijke deler in het juridische en sociale domein is de zorg die zij hebben over de effectiviteit van de schuldenaanpak.^{10 11} Figuur 2 bevat een weergave van quotes van enkele betrokkenen.

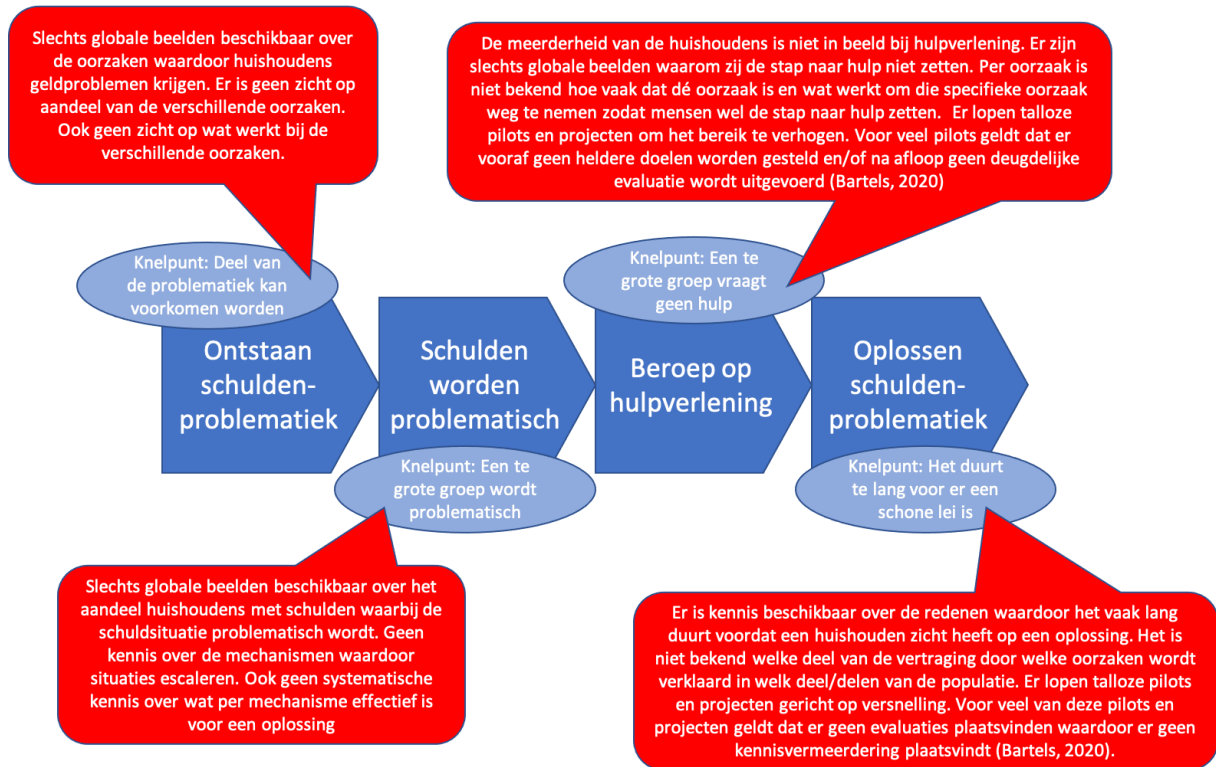
Figuur 2: quotes van betrokkenen over knelpunten in de schuldenroute

De belangrijkste knelpunten in de schuldenroute liggen in de mogelijkheden voor huishoudens om te voorzien in voldoende inkomen, in de snelle oploep van schuldbedragen, in het hoge niet-gebruik van schuldhulpverlening en de trage en ineffectieve afdoening van bij de groep die wel de stap naar hulp zet. Hieronder worden deze knelpunten kort toegelicht met daarbij de ambities die het ontwikkelcentrum ten aanzien daarvan heeft. De knelpunten en leemten in kennis zijn in figuur 2 weergegeven in de schuldenroute. Onder deze figuur is nader uitgewerkt welk knelpunt er is en wat het ontwikkelcentrum daarin wil betekenen.

⁹ <https://jaarverslagrechtspraak.nl/h3-cijfers/#subsection-14-3-1-1>

¹⁰ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Aantal-mensen-met-schulden-onder-bewind-neemt-fors-toe.aspx>

¹¹ <https://www.kbvg.nl/nieuws-en-opinie/kbvg-nieuws/column-kbvg-voorzitter-chris-bakhuis-expertise-gerechtsdeurwaarders-ontheerlijk-bij-vinden-oplossingen-schuldenproblematiek>

Figuur 3: Stappen in de schuldenroute met per stap de knelpunten en leemten in kennis om te voorzien in een effectieve behandelroute

5.1 Schuldenproblematiek ontstaat door tal van oorzaken

De groep huishoudens met geregistreeerde problematische schulden komt door tal van oorzaken in de schulden. Onvoldoende inkomen, financieel wanbeheer, gevoeligheid voor agressieve marketing, life-events, bureaucratisch onvermogen en cetera. Voor oorzaken zoals life-events geldt dat die ingrijpend zijn voor betrokkenen maar ook wel een gegeven. Voor de andere oorzaken zoals onvoldoende inkomen, financieel wanbeheer, gevoeligheid voor agressieve marketing en bureaucratisch onvermogen geldt dat deze kunnen worden teruggedrongen.

Inzet ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum richt zich op het merendeel van de oorzaken, te weten: Onvoldoende inkomen, financieel wanbeheer, gevoeligheid voor agressieve marketing, life-events, bureaucratisch onvermogen en cetera. Het ontwikkelcentrum richt zich expliciet niet op het ontstaan van schuldenproblematiek als gevolg van life-events en onvoldoende inkomen. Life-events zijn in hun aard doorgaans niet te voorkomen. De hoogte van het sociaal minimum is wel te beïnvloeden en een belangrijke oorzaak. Het centrum richt zich hier niet op omdat de vaststelling van de hoogte in hoge mate en politieke aangelegenheid is en er al een traject op loopt. Afgelopen zomer heeft de minister van SZW een commissie in het leven geroepen die onderzoekt welk bedrag de verschillende huishoudtypen minimaal nodig hebben om te kunnen rondkomen zonder schulden te maken. De commissie levert in juni haar bevindingen op¹². De beoogd trekker van de het ontwikkelcentrum prof dr Nadja Jungmann maakt deel uit van de commissie. De relevante kennis is dus wel in het centrum beschikbaar.

Voor de overige knelpunten geldt dat het ontwikkelcentrum deze zal oppakken. Er zal in kaart worden gebracht wat de meest voorkomende oorzaken zijn waardoor huishoudens in geregistreeerde problematische schulden komen en welke mechanismen die processen verklaren. Als onderdeel van het ontwikkeltraject wordt met stakeholders uitgewerkt wat er gebeurt aan preventie en wat er nodig is gezien de te beïnvloeden oorzaken en hoe daar praktisch vorm aan kan worden gegeven met in achtname van de verschillende belangen.

5.2 Situaties worden problematisch doordat schuldbedragen te snel oplopen

In de huidige praktijk lopen schuldbedragen van beperkte omvang snel op. Zeker als de schuldeiser een vaststelling aan de rechter vraagt om de vordering over te dragen aan een gerechtsdeurwaarder. Figuur 2 bevat

¹²

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/08/kabinet-stelt-commissie-in-die-sociaal-minimum-gaat-onderzoeken>

een weergave van de bedragen waarmee bijvoorbeeld een vordering van 600,- wordt verhoogd. Bij een tekort aan geld zetten veel huishoudens bij een dreigende verhoging de strategie in om vorderingen te voldoen met middelen die die eigenlijk gereserveerd waren voor andere betalingen. Er ontstaan daardoor dan nieuwe schulden. Een substantiële groep loopt ergens in deze dynamiek vast waarna de schuldenproblematiek (snel) toeneemt. Een passende betalingsregeling is dan de enige manier om escalatie te voorkomen.

Op grond van art 6:29 BW zijn schuldeisers niet verplicht om betalingsregelingen aan te bieden. De meeste schuldeisers bieden wel betalingsregelingen aan maar verbinden daar de nodige voorwaarden aan¹³. Schuldeisers hanteren minimumbedragen of maximumtermijnen zonder rekening te houden met de betalingscapaciteit van de schuldenaar. Een beroep op bijvoorbeeld sociaal raadslieden wil soms nog wel eens helpen maar lang niet alle schuldenaren zetten deze stap en lang niet alle schuldeisers geven gehoor aan het verzoek. De Staten-Generaal behandelt momenteel een wetsvoorstel dat ziet op het toekennen van de bevoegdheid aan rechters om een passende betalingsregeling op te leggen bij een vaststelling van een vordering en de mogelijkheid van een proceskostenveroordeling voor schuldeisers die niet voldoende hun best deden te voorzien in een passende betalingsregeling.

Inzet ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum zal zich richten op het organiseren van een minnelijke fase waarin schuldenaren niet overvraagd worden op hun betaalcapaciteit. Door vroegtijdig te voorzien in (opgelegde) betalingsregelingen die passen binnen de budgetten van de schuldenaren kan voorkomen worden dat schuldsituaties problematisch worden. Er kan voor deze beweging worden aangesloten op het actuele denken waarin er reeds een wordt gewerkt aan een wetsvoorstel dat rechters een passende betalingsregeling mogen opleggen en schuldeisers die onvoldoende inspanning pleegden op een inverbindingstelling mogen veroordelen tot de proceskosten. Dit wetsvoorstel is een mooie stap vooruit maar zal onvoldoende zijn om te voorkomen dat schuldsituaties onnodig problematisch worden. De no show bij vaststellingen van vorderingen wordt geschat op ongeveer 90 procent. Schuldenaren houden in het voorliggende wetsvoorstel de verantwoordelijkheid om de eigen situatie voor het voetlicht te brengen en actief om ingrijpen te vragen. Onder meer de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft gewaarschuwd dat bij schuldenproblematiek de regie van de schuldenaar niet moet worden overschat¹⁴. In dat licht mag worden aangenomen dat het wetsvoorstel de hoog redzame burgers gaat helpen terwijl een grote groep huishoudens nog steeds te maken zal hebben met een te snelle schuldoploop. Het ontwikkelcentrum is voornemens om de beleidstheorie onder het wetsvoorstel met de betrokken stakeholders in kaart te brengen en op basis daarvan een iteratief proces in te richten waarin onder meer schuldenaren, schuldeisers, rechterlijke macht en advocatuur worden betrokken om te komen tot een systeem waarin schulden worden geïnd met passende betalingsregelingen en waarbij niet van de schuldenaar wordt gevraagd om de regie te voeren op dat proces en te komen met reeksen aan bewijsstukken. Ervaringen in de schuldhulpverlening wijzen uit dat een dergelijk beroep op schuldenaren te groot is.

5.3 Een grote groep huishoudens ontvangt geen hulp

Het niet-gebruik van schuldhulpverlening is misschien wel het grootste vraagstuk in de schuldenroute. Van de ruim 600.000 huishoudens met geregistreerde problematische schulden doen er nog geen 100.000 per jaar een beroep op professionele hulpverlening. Van deze groep starten er jaarlijks ruim 20.000 aan een schuldregeling. Op de totale groep met geregistreerde problematische schulden dus slechts krap vier procent. Het ontbreekt aan kennis en inzicht om te duiden waardoor het niet-gebruik zo hoog is. Onderzoeken indiceren belemmerende factoren zoals schaamte, wantrouwen jegens de overheid en onwil bij huishoudens om te voldoen aan de voorwaarden die de schuldhulpverlening aan een schuldregeling met kwijtschelding stelt. Er is geen onderzoek beschikbaar dat aanwijst welke oorzaken welk deel van het niet-gebruik verklaren. Dit is een probleem bij het uitwerken van oplossingsroutes. Als niet bekend is wat het niet-gebruik veroorzaakt is elke poging het terug te brengen dus ook een gok.

¹³ Jungmann, N. e.a. (2020) Betalingsregelingen. Bevorderen van haalbare betalingsregelingen bij private schuldeisers. Utrecht/Zoetermeer: Hogeschool Utrecht/Losr/Panteia

¹⁴ WRR (2017) Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid. Den Haag: WRR

Het hoge niet-gebruik wordt in brede kring onderschreven als groot probleem. Het voortbestaan van schuldenproblematiek leidt tot onder meer het ontstaan van nieuwe schulden en hoge maatschappelijke kosten. In de afgelopen jaren zijn er tal van initiatieven, projecten, pilots en wetswijzigingen ingevoerd om het hoge niet-gebruik terug te dringen. Een belangrijke gemeenschappelijke deler in de inzet is dat de bedoelingen goed zijn en de hoop groot maar dat het ontbreekt aan een degelijke beleidstheorie die het niet-gebruik verklaart. Bij een substantieel deel van de initiatieven ontbreekt het aan heldere doelstellingen en een evaluatie is geen vanzelfsprekendheid¹⁵. Zo heeft de rechterlijke macht bijvoorbeeld recent besloten dat alle rechtbanken een schuldenfunctionaris krijgen¹⁶. Deze functionaris krijgt de opdracht om contacten te leggen tussen schuldenaren en hulpverlening. Uit pilots bleek namelijk dat driekwart van de schuldenaren die in beeld kwamen bij de rechtbanken niet in beeld zijn bij de schuldhulp. De veronderstelling is dat het leggen van contact leidt tot een oplossing. Het is niet bekend of het leggen van contact leidt tot het duurzaam oplossen van de problematiek. Bij gebrek aan kennis waarom schuldenaren de stap naar hulp zetten is het verzorgen van contact niet genoeg. Waarom zou iemand die de overheid wantrouwt of niet wil voldoen aan voorwaarden zoals kostgeld vragen aan meerderjarige inwonende kinderen na een verwijzing van een schuldenfunctionaris wel instappen op een schuldregeling met kwijtschelding?¹⁷ De constatering dat een groot deel van de schuldenaren niet bekend is bij schuldhulpverlening betekent niet automatisch dat mag worden aangenomen dat zij instappen op trajecten als zij warm worden doorverwezen. De Tweede Kamer heeft recent gevraagd de looptijd van de Wet schuldsanering natuurlijke personen terug te brengen van drie naar anderhalf jaar. Op het eerste gezicht wellicht een sympathieke ingreep. Schuldenaren zijn eerder uit de schulden. De veronderstelling is dat bij het terugdringen van de looptijd meer mensen de stap naar hulp gaan zetten. Maar wat maakt dat dat verwacht mag worden? Als wantrouwen jegens de overheid je tegenhoudt, zet je dan wel die stap als een regeling in duur halveert? En als je je zo schaamt dat je niet wil dat je omgeving ontdekt dat er schulden spelen? Maakt het dan uit of de regeling anderhalf of drie jaar duurt? Kortom, er worden tal van aanpassingen doorgevoerd zonder degelijke analyse of de bedachte aanpassing echt een oplossing is voor het op te lossen probleem.

Inzet ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum wil met de stakeholders in kaart brengen wat het niet-gebruik verklaart, wat bij die oorzaken niet-gebruik kan terugdringen en op basis daarvan wat voor de hand liggende aanpakken zijn. Wat maakt dat mensen toch de stap naar hulp zetten als ze zich schamen of de overheid wantrouwen? Door met stakeholders na te gaan welke mechanismen het niet-gebruik verklaren en op basis daarvan uit te werken wat de mechanismen kan doorbreken, kan de basis gelegd worden voor het effectief terugdringen van het enorme niet gebruik in de huidige uitvoeringspraktijk.

5.4 Bij een aanmelding schuldhulp duurt het te lang voordat er perspectief is

Voor een huishouden is het geen uitzondering als zij na aanmelding wel een jaar moeten wachten tot er perspectief is op een schone lei. Vaak moet het budget op allerlei manieren gerepareerd worden (denk onder meer aan toeslagen corrigeren of aanvragen en minimaregelingen aanvragen). Ook kost het vaak veel tijd om in kaart te brengen wie de schuldeisers zijn. Zeker als er bijvoorbeeld nog achterstallige aangiften inkomstenbelasting zijn, een scheiding bij gemeenschap van goederen loopt of er andere bureaucratische zaken spelen. Het gegeven dat mensen vaak heel lang in onzekerheid verkeren en schuldeisers in die periode nog wel eens de neiging hebben om twee voor twaalf maximale incassodruk uit te oefenen maakt deze periode voor veel huishoudens heel zwaar. Ook betrokken ketenpartners zoals maatschappelijke opvang, maatschappelijk werk, verslavingszorg en GGZ kijkt wel met verwondering naar de lange doorlooptijden. Zij zien vaak met lede ogen aan dat een deel van hun cliënten door de lange doorloop ook weer afhaakt.

In 1998 trad de Wet schuldsanering natuurlijke personen in werking. Deze wet heeft als doel te bevorderen dat er minnelijke regelingen tot stand komen. Ondanks de aanhoudend grote schuldenproblematiek is het gebruik van deze wettelijke voorziening in de afgelopen tien jaar dramatisch gedaald. Tussen 2011 en 2021 nam het gebruik met ruim 80 procent af. In 2021 namen nog geen

Inzet ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum gaat in kaart brengen welke vertragende factoren maken dat het vaak lang duurt voordat een schuldregeling kan worden opgestart. Daarbij zal het ontwikkelcentrum in kaart brengen welke procesversnellende inactieven reeds lopen en wat er in aanvulling daarop nodig is. Door ook bij dit knelpunt iteratief te werk te gaan in nauwe samenwerking met de stakeholders wordt gewerkt aan een behandelrichtlijn met draagvlak.

¹⁵ Bartels (2020) Experimenten bij schuldhulpverlening in Nederlandse gemeenten. Bureau Bartels

¹⁶ <https://nos.nl/artikel/2433182-meteen-hulp-voor-wanbetalers-bij-de-rechter-dankzij-schuldenfunctionaris>

¹⁷ Jungmann, N. (2022) Een effectieve schuldenaanpak vraagt meer dan vroegsignalering. In: Denken over hulp bij financiële zorgen. Utrecht: NVVK. Jungmann, N. (2022) Schuldenbeleid mist onderliggende analyse. In: reeks wetenschappelijk bureau CDA, Christen Democratische verkenning.

5.5 Er leeft een breed besef dat verbeteringen noodzakelijk zijn

Er is groot draagvlak voor het verbeteren van de aanpak van de schuldenproblematiek. Zo geeft de Minister van armoede en pensioenen invulling aan de aanpak Geldzorgen, armoede en schulden. Deze aanpak is de opvolger van de door haar voorganger opgezette Brede schuldenaanpak. In de Tweede Kamer heeft D66 recent een initiatiefwetsvoorstel ingediend ter bevordering van de schuldenaanpak en ketenpartners zoals de gerechtsdeurwaarders, branchevereniging voor schuldhulpverlening en andere partijen geven invulling aan tal van inactieven en richt de Raad voor de Rechtspraak de functie van schuldenfunctionaris in. Een beperking van alle activiteiten is dat deze niet op een plek samenkomen. Het ontwikkelcentrum kan voorzien in de coalitie en de kennisplaats waar de stakeholders samenwerken op basis van wetenschappelijke kennis. Door ook te voorzien in aanvullend onderzoek worden witte vlekken in kennis waar mogelijk gedicht opdat er wordt voorzien in de best mogelijke behandelrichtlijn.

5.6 Het ontwikkeltraject start met deugdelijke beleidsanalyses

Een belangrijk aandachtspunt voor het ontwikkelcentrum zal zijn dat het specifieke aandacht besteed aan een deugdelijke beleidsanalyse onder de te ontwerpen behandelrichtlijn. In 2020 werd de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening gewijzigd. Het idee was dat gemeenten actief contact konden gaan opnemen met huishoudens met een achterstand op huur, energie, zorg of water. Door hen te wijzen op het bestaan van schuldhulpverlening zou het niet-gebruik fors worden teruggedrongen. In 2021 bleek dat van de 256.000 doorgegeven signalen slechts 4 procent van de huishoudens instapten op hulp. Dit droevige resultaat leert ons dat er andere belemmeringen zijn dan een tekort aan kennis van het bestaan van schuldhulp dat het niet-gebruik verklaart. De schuldenaanpak mag rekenen op grote erkenning van het belang. Stakeholders zijn het er over eens dat de effectiviteit en efficiency flink omhoog moet. Het is in het veld van de schuldenproblematiek echter geen gewoonte om bij de uitwerking van oplossingen te beginnen met een deugdelijke beleidsanalyse:

- Wat verklaart de huidige situatie (het gedrag van schuldenaren en schuldeisers)?
- Welke belangen hebben de betrokken partijen?
- Wat zou maken dat zij hun gedrag veranderen?
- Welke mogelijkheden zijn er daartoe?
- Welk van die mogelijkheden kwalificeert als beste als rekening wordt gehouden met effectiviteit, efficiency, betaalbaarheid en draagvlak?

In de afgelopen jaren is er een ongekende hoeveelheid aan wetgeving van kracht geworden. Daarbij is er ook een ongekende hoeveelheid aan projecten, pilots en programma's opgestart. Deze hebben bij lange na niet de beoogde resultaten gehad. Een gemeenschappelijke deler is het ontbreken van deugdelijke beleidsanalyses. Door een aanpak te realiseren waarin kennis over de problematiek en over wat werkt als vertrekpunt te nemen voorziet het ontwikkelcentrum in een aanpak die substantieel afwijkt van de werkwijze in de afgelopen periode. Een aanpak die rust op een deugdelijke beleidstheorie en die voorziet in een uitvoerbaar plan draagt de echte belofte voor verandering in zich.

6 Aanpak schulden bevordert economische groei

Een effectievere aanpak van schuldenproblematiek bevordert economische groei. De doorwerking is meerledig. In de eerste plaats leiden onbetaalde vorderingen vaak tot nieuwe vorderingen bij andere schuldeisers. Daarbij werkt aanhoudende schuldenproblematiek negatief uit op het functioneren van schuldenaren en leidt het tot hoge maatschappelijke kosten.

6.1 Ontbreken oplossing leidt tot afschrijvingen en nieuwe vorderingen

Als schuldenproblematiek niet snel wordt opgelost, ontstaan er vaak nieuwe problemen. Huishoudens vullen gaten met gaten waardoor er onnodige nieuwe schulden ontstaan. De nieuwe schulden waren niet nodig en treffen bedrijven en organisaties die anders buiten beeld waren gebleven. Een substantieel deel van de (nieuwe) vorderingen moet op enig moment worden afgeschreven wat negatief uitwerkt op economische groei. In opdracht van de Rabobank is bijvoorbeeld becijferd dat er jaarlijks 17 miljard aan kosten wordt gemaakt om ruim 3 miljard aan problematische schulden bij huishoudens te innen. Het nettorendement van de inning wordt geschat op een magere 300 miljoen, wat neerkomt op een jaarlijkse afschrijving van 2,7

miljard op financiële problematiek van natuurlijke personen¹⁸. Ontbreken oplossing trekt wissel op arbeidsproductiviteit

6.2 Ontbreken oplossing trekt wissel op arbeidsproductiviteit

Economische groei wordt ook geremd doordat (problematische) schulden negatief doorwerken op de productiviteit van schuldenaren. Bij huishoudens waar geldstress heerst is zowel de arbeidsmarktparticipatie als de arbeidsproductiviteit aanmerkelijk lager dan bij huishoudens zonder geldzorgen. Zo maken mensen met schulden gemiddeld genomen langer gebruik van een uitkering dan mensen zonder schulden. Het langere gebruik geldt zowel voor bijstandsuitkeringen als voor uitkeringen verstrekt door het UWV. De belangrijkste verklaring lijkt te zijn dat werken nauwelijks loont als alle extra inkomsten naar de schuldeisers gaan¹⁹.

Op de werkvloer werken schulden ook negatief uit. Bijna de helft van de huishoudens met (problematische) schulden heeft een werkende kostwinner. Vier op de vijf werkgevers hebben te maken met werknemers met schulden. Gemiddeld kost een werknemer met schulden de werkgever ongeveer 20.000 euro²⁰. Deze kosten worden toegeschreven aan een hoger ziekteverzuim, lagere arbeidsproductiviteit en werkzaamheden van onder meer personeelszaken en management om beslagen op het inkomen te verwerken, medewerkers te spreken en cetera²¹. Een derde van de werkgevers verlengt tijdelijke contracten niet als zij ontdekken dat een werknemer schulden heeft²². De onmacht over het functioneren van de huidige schuldenaankpak leidde er afgelopen jaar toe dat een grote groep werkgevers de handen ineen heeft geslagen in de nationale Coalitie Financiële Gezondheid. Deze coalitie is zoekend hoe ze de negatieve doorwerking van schuldenproblematiek op arbeidsmarktparticipatie en -productiviteit kunnen verminderen²³.

Schuldenproblematiek werkt overigens ook op jonge leeftijd al negatief door. Geldzorgen in een gezin werken negatief door op het sociaal-emotionele welzijn van kinderen²⁴. Een lager sociaal-emotioneel welzijn werkt door in lagere schoolprestaties. Op de lange termijn werkt schuldenproblematiek langs deze lijn door in een lager geschoolde beroepsbevolking dan mogelijk zou zijn geweest gezien de potentie van de huidige generatie jongeren.

6.3 Ontbreken oplossing leidt tot hoge maatschappelijke kosten

Schuldenproblematiek die niet vroegtijdig wordt opgelost werkt ook nog via een derde lijn negatief door op economische groei. Deze lijn betreft de hoge uitgaven van de overheid aan mensen die als gevolg van de (onoplosbare) schuldenproblematiek een beroep doen op onder meer de (geestelijke) gezondheidszorg, politie en justitie en op het sociaal domein. De optelsom van de uitgaven in deze domeinen betreft een groot bedrag. Het ontbreekt aan allesomvattende cijfers. Wel is bijvoorbeeld bekend dat een pilot in de gemeente Den Haag in samenwerking met zorgverzekeraar CZ alleen al in drie jaar een besparing van 3 miljoen aan zorgkosten opleverde bij 136 huishoudens met problematische schulden²⁵. Daarbij gaf ruim 80 procent van de betrokken huishoudens aan dat hun kwaliteit van leven is verbeterd en voelde driekwart zich na de pilot mentaal en/of lichamelijk beter. Een effectievere aanpak van schuldenproblematiek is langs deze redeneerlijn beschouwd een van de manieren om invulling te geven aan het stevige pleidooi dat ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid recent hield dat we moeten zorgen voor een afname van de vraag naar zorg²⁶. Een effectieve schuldenaankpak zal het aantal mensen terugdringen dat nu worstelt met hart- en vaatziekten, diabetes, slapeloosheid, rugklachten en zwaar overgewicht. Gemiddeld genomen hebben mensen met schulden een minder gezonde leefstijl; ze roken bijvoorbeeld meer en eten ongezonder²⁷.

¹⁸ Fransman, R. & Bakker, T. (2020) Minder schade door schuld. Beleidsvoorstellen om slimmer met problematische schulden om te gaan en zo miljarden te besparen. Amsterdam: De Argumentenfabriek

¹⁹ Jungmann et al. (2011). Schuldhelpverlening loont! Een onderzoek naar de kosten en baten van schuldhelpverlening. Amsterdam/Utrecht: Regioplan/Hogeschool Utrecht.; UWV (2015). Wie heeft schuld? Een kwantitatieve analyse van schulden bij uitkeringsgerechtigden. Amsterdam: UWV.

²⁰ Deloitte, VNO-NCW & Schuldenlab (2022) (on)zochtbare geldzorgen op de werkvloer. Een onderzoek naar het werkgeversperspectief op de financiële gezondheid van werknemers. Deloitte, VNO-NCW & Schuldenlab

²¹ Madern, T., Bos, J., & Burg, D. van der (2012). Schuldhelpverlening in bedrijf. Financiële problemen op de werkvloer. Utrecht: Nibud.

²² Schors, A. van der, & Schoneville, G., (2017). Personeel met schulden. Een peiling over financiële problemen op de werkvloer. Utrecht: Nibud

²³ <https://www.vno-ncw.nl/nieuws/coalitie-bedrijven-halvering-financiele-problemen-werknemers-2030>

²⁴ Kalthoff, H. (2020) Opgroeien en opvoeden in armoede. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut Berger, L.M. & Houle, J.N. (2016) Parental debt and childrens socioemotional well-being. In: Pediatrics 137 (2); <https://www.pharos.nl/infosheets/welbevinden-op-school/>; Kinderombudsman (2015) Alle kinderen kansrijk. Den Haag: Kinderombudsman

²⁵ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/miljoenenbesparing-dankzij-doorbraakmethode>

²⁶ WRR (2021) Houdbare zorg, mensen, middelen en maatschappelijkd ragavlak. Den Haag: WRR

²⁷ Richardson, T & Roberts, R. (2013) The relationship between personal unsecured debt and mental en physical health: a systematic review and meta-analysis. In: Clinical psychology review. 33(8) 1148-1162. Ochsmann et al. (2009) Over-indebtedness and its associaton with the prevalence of back pain. In: BMC Public Health; Münster, et al. (2013).

Een effectievere schuldenaanpak zal ook besparingen opleveren op andere delen van de overheidsbegroting. Denk onder meer aan besparingen in de volgende domeinen:

- *Mentale gezondheidszorg:* Grootchalig bevolkingsonderzoek wijst uit dat mensen met grote geldzorgen vaker depressies en angststoornissen ontwikkelen. Ook ontwikkelen ze vaker andere psychische aandoeningen en ontwikkelen ze vaker een overmatig alcoholgebruik²⁸. In het verlengde van deze problemen blijkt ook uit onderzoek schuldenaren die de geldzorgen als uitzichtloos ervaren vaker suïcidaal zijn²⁹. Deze problemen leiden tot zorgkosten en verminderen hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.
- *Beroep op wijkteams en jeugdhulpverlening:* De transitiecommissie Sociaal domein schat in dat bij 60 tot 70 procent van de mensen die een wijkteam opzoeken geldzorgen de belangrijkste aanleiding vormen om hulp te vragen. Zij beraamde daarbij dat in 80 procent van de situaties de vraag van de burger niet opgelost kan worden als de financiële problemen niet worden opgelost³⁰. Ook in de jeugdhulpverlening spelen schulden vaak een belemmerende rol³¹.
- *Beroep op politie en justitie:* Veel gestraften in detentie hebben schulden. Onderzoek wijst uit dat de schulden een sterke negatieve invloed hebben op alle levensdomeinen en het risico op terugval in crimineel gedrag na detentie vergroten.³²

Schuldenproblematiek is zowel een privé-probleem als een maatschappelijk probleem. Een grote groep burgers maakt geen gebruik van de voorzieningen die er wel zijn om schulden op te lossen. Zij schamen zich voor hun problemen, wantrouwen de overheid of willen niet voldoen aan de voorwaarden die de overheid stelt aan de hulpverlening. Burgers keren zich af van de instituties die hen kunnen helpen om de schulden op te lossen. Het niet ervaren van een tijdige en rechtvaardige afdoening van de schuldenproblematiek en als gevolg daarvan het voortbestaan leidt dus naast de hoge inningskosten en afschrijvingen ook tot tal van andere maatschappelijke kosten. Door schuldenproblematiek sneller en vaker op te lossen, kan economische groei bevorderd worden. Arbeidsmarktparticipatie, arbeidsproductiviteit en opleidingsniveau van de beroepsbevolking krijgen een impuls en de overheid bespaart doordat zij geen grote bedragen meer hoeft uit te geven aan de doorwerkingen die landen op de begrotingen van de rechterlijke macht, politie, justitie, de gezondheidszorg, uitkeringsverstrekkers en het sociaal domein.

7 Leiding en deelnemers ontwikkelcentrum

Het ontwikkelcentrum wordt gepositioneerd in het Kenniscentrum voor Sociale Innovatie aan Hogeschool Utrecht. Trekker wordt lector schulden en incasso en bijzonder hoogleraar bijzondere aspecten van het privaatrecht Nadja Jungmann.

7.1 Het lectoraat Schulden en Incasso heeft een lange staat van dienst

Het lectoraat Schulden en Incasso is in het veld van de schuldenaanpak een begrip. De betrokken onderzoekers voerden onder meer de onderzoeken uit die leiden tot de invoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, het beslagregister, de integrale visie op Rijksincasso en de aankomende bevoegdheid van de rechterlijke macht om passende betalingsregelingen op te leggen.

Over-indebtedness, Health and Social Network. In W. Backert, S. Block-Lieb, & J. Niemi (Eds.), Contemporary Issues in Consumer Bankruptcy (pp. 163–180). Rijnsoever et al. (2012) Verschillen in leefstijl en gezondheid tussen mensen met en zonder schulden. Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen 89(1) 43-50;

<https://www.pharos.nl/infosheets/chronische-toxische-stress-en-gezondheid/>

²⁸ Te Have et al. (2021) The bidirectional relationship between debts and common mental disorders: results of a longitudinal population-based study. In: Administration and policy in mental health and mental health services research. Nr 48, 810-820

²⁹ Rojas, Y. (2021). Financial indebtedness and suicide: A 1-year follow-up study of a population registered at the Swedish Enforcement Authority. International Journal of Social Psychiatry.; Reeves, A., McKee, M., & Stuckler, D. (2014). Economic suicides in the Great Recession in Europe and North America. British Journal of Psychiatry, 205(3), 246–247.; Elbogen, E. B., Lanier, M., Blakey, S. M., Ryan Wagner, H., & Tsai, J. (2021). Suicidal ideation and thoughts of self-harm during the COVID-19 pandemic: The role of COVID-19-related stress, social isolation, and financial strain. Depression Anxiety, 38, 739–748.

³⁰ Transitiecommissie Sociaal domein (2016) Mogelijk maken wat nodig is. Derde rapportage. Den Haag: TSD

³¹ Odekerken et al. (2020) Armoede en schulden: op weg naar een integrale aanpak. Verkennend praktijkgericht onderzoek naar de gevolgen voor kinderen/gezinnen en de rol van. Jeugdprofessionals in de ondersteuning. Utrecht: Verwey Jonker/ Academische werkplaats transformatie Jeugd Utrecht

³² Van Beek, G. (2022) Mea culpa: the complexity of financial problems among probation clients. Tilburg: Tilburg University (diss)

Het lectoraat voert met regelmaat opdrachten uit voor onder meer de vaste Kamercommissie van SZW en de Ministeries van SZW, Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid en Sport. Ook voert het lectoraat regelmatig opdrachten uit voor gemeenten en andere overheden. Daarnaast voert ze ook veel projecten uit gefinancierd door partijen zoals Zonmw, Instituut Gak en Raak.

De beoogd trekker van het ontwikkelcentrum, Nadja Jungmann, is als lector al ruim tien jaar verbonden aan de HU. Ze is gepromoveerd op het onderwerp schuldhelpverlening en ontving in februari 2017 uit handen van minister Bussemaker de prijs voor lector van het jaar. Ze voert Nadja regelmatig advies- en onderzoeksopdrachten uit voor ministeries, gemeenten, rekenkamers en uitvoerende organisaties zoals kredietbanken, sociale diensten en instellingen voor maatschappelijk werk. Zij is in Nederland een autoriteit op het gebied van de schuldenproblematiek bij huishoudens blijkend uit de vele projecten die zij op dit terrein heeft uitgevoerd, de vele congressen waar ze spreekt, haar regelmatige optreden in de media en de circa 60 publicaties die zij over dit onderwerp heeft geschreven. Nadja maakt ook al jaren deel uit van de Erkenningscommissie van effectieve interventies in het sociaal domein en is daar sinds afgelopen december voorzitter van. Ze maakt ook deel uit van de commissie sociaal minimum die de minister vorig jaar instelde. In 2009 won zij de ROA impactprijs. Nadja heeft een groot en warm netwerk in de wereld van de schuldenproblematiek en een staat van dienst ten aanzien van het genereren van impact.

7.2 Het lectoraat Schulden en Incasso werkt intensief samen met anderen

Het lectoraat dankt haar stevige positie in het veld mede aan haar gewoonte om vaak en intensief samen te werken met onderzoekers van andere organisaties. Binnen de Hogeschool Utrecht werkt het lectoraat veel samen met andere lectoraten. Buiten de HU werkt het lectoraat samen met zowel publieke kennisinstellingen als private onderzoeksbureaus. Partijen waar het lectoraat regelmatig mee samenwerkt zijn de Universiteit Leiden, het lectoraat armoedeinterventies van de HvA, Nibud, Berenschot, Regioplan, Verwey Jonker instituut, Panteia en Pharos. Het ligt voor de hand dat een groot deel van deze partijen en nieuw te werven samenwerkingspartners een substantiële rol zullen vervullen in de uitvoering in het ontwikkelcentrum.